

Team Invasieve Exoten (TIE)

Wat zijn invasieve exoten?

Exoten zijn uitheemse planten, dieren, schimmels en micro-organismen die door mensen worden verslept over de wereld. Als deze soorten zich in nieuwe gebieden vestigen en verspreiden, noemen we dat invasieve exoten. Het wereldwijde Biodiversiteitsverdrag benoemt invasieve exoten als één van de belangrijkste oorzaken voor de achteruitgang van de biodiversiteit.

Wat doet Nederland hiertegen?

Eind 2007 schreef het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de beleidsnota Invasieve Exoten. Hierin staat welk beleid Nederland wil voeren tegen invasieve exoten. De beleidsnota heeft o.a. geleid tot de oprichting van het Team Invasieve Exoten (TIE) in 2009.

Wat is en doet het Team Invasieve Exoten?

Het TIE is een team van drie personen dat onderdeel uitmaakt van de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA, voorheen: Plantenziektenkundige Dienst). TIE werkt aan de uitvoering van het exotenbeleid. Dit doen we vooral door advisering, aansturing van exotenonderzoek en risicocommunicatie.

Advisering

Wij adviseren het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voorheen: LNV) over allerlei exoten ter land, ter zee en in de lucht. In onze adviezen gaan we in op de mogelijke schade in Nederland door exoten, waarbij we ook kijken naar schade op het gebied van volksgezondheid, economie en veiligheid. Daarnaast beantwoorden we de vraag wat we kunnen doen om exoten buiten de deur te houden (preventie), kleine exotenpopulaties weg te halen uit de natuur (eliminatie) of problemen te beperken (beheer). Zodra in *Den Haag* een besluit is genomen over de aanpak van een exoot, is het vaak aan het TIE om te organiseren dat dit besluit wordt uitgevoerd. Hierbij werken we samen met andere organisaties, zoals provincies, bedrijfsleven en Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's).

Amerikaanse brulkikker. Foto: INVEXO (www.invexo.nl)

Exotenonderzoek

Het TIE beschikt over budget om experts in te schakelen voor de uitvoering van o.a. risicoanalyses en surveys. De resultaten hiervan gebruiken we voor onze adviezen. Risicoanalyses brengen in kaart welke gevaren de exoot met zich meebrengt en geven inzicht in de effectiviteit van maatregelen tegen de exoot. Monitoringacties (surveys) hebben als doel om exoten op te sporen, het verspreidingsgebied in beeld te krijgen of de effectiviteit van bestrijdingsmaatregelen te toetsen. We proberen nieuwe invasieve exoten in landen om ons heen en in Nederland zo snel mogelijk in beeld te krijgen. Hiertoe bouwen we aan een groot signaleringsnetwerk. De volgende partijen doen inmiddels mee aan een nationaal exoten-signaleringsproject: alle PGO's (zoals de Zoogdierverseniging en Stichting EIS), Waarneming.nl, Sportvisserij Nederland en de KNNV.

Risicocommunicatie

Via risicocommunicatie probeert TIE bij diverse doelgroepen bewustwording te creëren over de risico's van bepaalde invasieve exoten. Het uiteindelijke doel is vooral om deze doelgroepen te laten meehelpen aan het voorkómen van schade door exoten.

Enkele recente voorbeelden van TIE-activiteiten

Een recent voorbeeld van risicocommunicatie is de Ambrosiacampagne "*Voorkom hooikoorts jaarrond, trek Ambrosia uit de grond*" (www.ambrosiavrij.nu). Via media-aandacht hebben we geprobeerd particulieren, gemeenten en anderen ertoe te bewegen Ambrosiawaarnemingen te melden en zelf deze hooikoortspiant veilig en effectief te bestrijden.

In 2010 werd duidelijk dat enkele zich vermeerderende populaties Amerikaanse brulkikkers (*Rana catesbeiana*) aanwezig zijn in Baarlo. Deze situatie is door TIE aangeprepen om enkele onderzoeken uit te laten voeren. Eén van deze onderzoeken moet duidelijk maken of de brulkikkers drager zijn van de schadelijke amfibieschimmel en het ranavirus. Het andere onderzoek ondersteunt de ontwikkeling van een DNA-mo-

ningsmethode voor Amerikaanse brulkikkers. De onderzoeken zijn zodanig opgezet dat uiteindelijk de Amerikaanse brulkikkers verdwijnen uit Baarlo.

In 2004 is de Aziatisch hoornaar (*Vespa velutina*) in Zuid-Frankrijk geïntroduceerd, waarschijnlijk via de import van keramiek uit China. Inmiddels ruikt deze soort in een rap tempo op richting het noorden. TIE heeft samen met enkele entomologen van de nVWA een korte risicoanalyse uitgevoerd voor deze soort. Het Nederlandse klimaat is zeer waarschijnlijk geschikt voor *V. velutina*. Bij vestiging in Nederland, is het mogelijk dat de Aziatische hoornaar schade toebrengt aan inheemse honingbijvolken. Uit de hoek van particulieren zal ongetwijfeld de vraag komen om Aziatische hoornaarnesten te verwijderen.

Relatie met plaagdierbestrijding

De afgelopen twee jaar hebben ons geleerd dat snel en effectief ingrijpen tegen waargenomen invasieve exoten niet altijd mogelijk is. Oorzaken hiervan zijn o.a. de niet op exoten toegespitste wetgeving en de soms onvoldoende heldere verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijksoverheid en andere partijen. Eén van de struikelblokken bij effectief ingrijpen is dat het doden van weggevangen exotische dieren maar beperkt mogelijk is, omdat middelen niet zijn toegestaan of mensen er niet voor zijn geautoriseerd. In sommige gevallen zou wellicht de weg van de plaagdierbestrijding uitkomst kunnen bieden. Zo veroorzaken Amerikaanse brulkikkers niet alleen ecologische schade maar ook de nodige geluidsoverlast rondom huizen. Ook het bovengenoemde voorbeeld van de Aziatische hoornaar is een soort waarbij plaagdierbestrijders over een aantal jaren ongetwijfeld in beeld komen. Zo gezien is en blijft het onderwerp invasieve exoten heel relevant voor plaagdierbestrijders in Nederland. Anders gezegd: invasieve exoten hebben niet alleen maar negatieve, maar ook positieve gevolgen: ze creëren in ieder geval werk.

j.w.lammers@minlnv.nl, www.vwa.nl/invasieve-exoten

Aedes albopictus: Aziatische tijgermug, beeldbank KAD